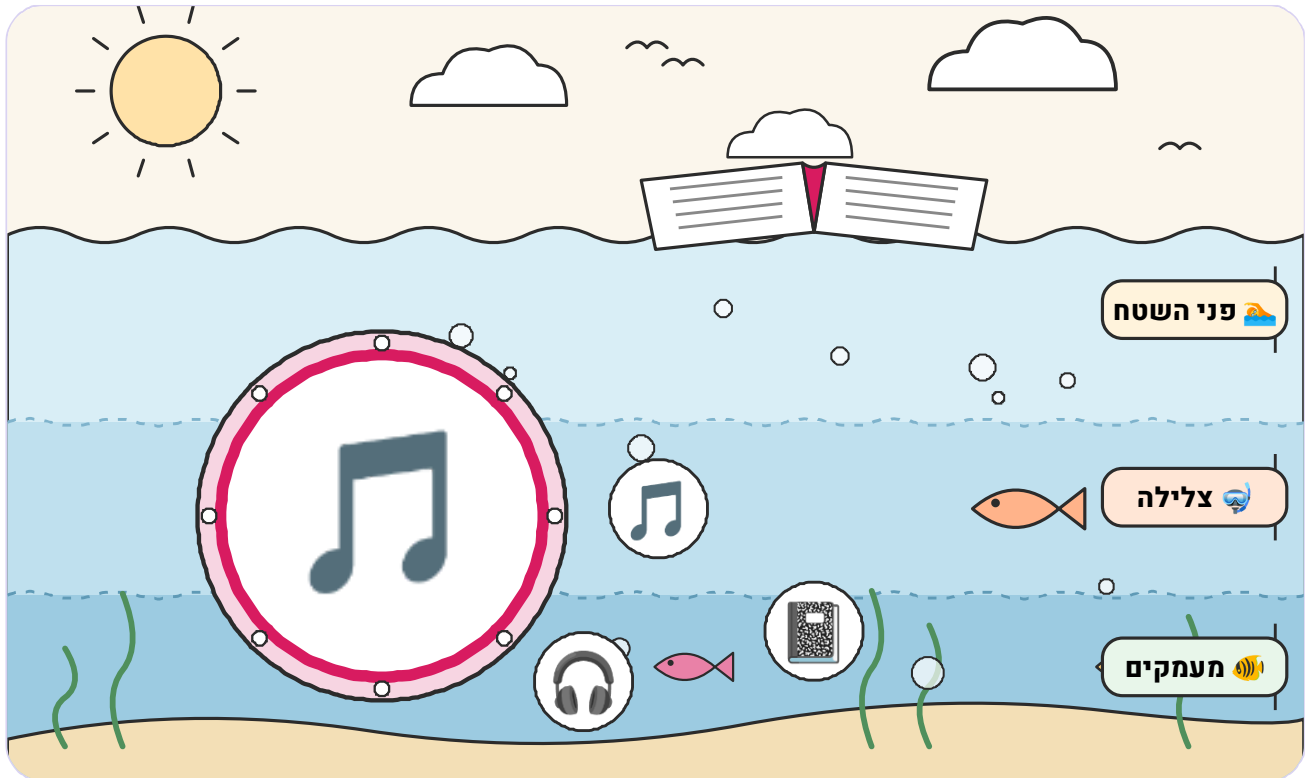

חוברת תלמיד · קריאה והבנה · חט"ב (לכיתות ז'-ט')

שירים שמספרים: מוזיקה, סיפור ותקופה

שיר כטקסט – מילים, דימויים, זיכרון ומסר – צוללים בשלבים: מתחילים על פני המים ויורדים לעומק.

תאריך:

כיתה:

שם:

טקסט ושאלות

- 6 הטקסט: למה שיר נשאר איתנו שנים?
- 8 חלק א' – שחייה על פני השטח
- 9 חלק ב' – צלילה
- 11 חלק ג' – מעמקים
- 13 בודקים את עצמנו + כרטיס יציאה
- 14 מפתח תשובות למורה

כלים לקריאה

- 2 דף האסטרטגיות
- 3 מפת הצלילה
- 4 סימניות לגזירה
- 5 כרטיסי מילים לקיפול

איך משתמשים?

א. מתחילים בדף האסטרטגיות ובמפת הצלילה. ב. קוראים את הטקסט ועוצרים בתחנת העצירה. ג. עונים על השאלות לפי העומק: פני המים, צלילה והמעמקים. ד. מסיימים בבדיקה עצמית ובכרטיס יציאה.

חט"ב

עובד גם בשחורלבן

ניסוח לבנים ולבנות

להדפסה

כלים לקריאה

דף האסטרטגיות: איך קוראים לעומק?

אחרי הטקסט

מסכמים במשפט

מה הרעיון המרכזי – במילים שלי?

מגיבים

מסכים/ה? לא מסכים/ה? למה?

מחברים לחיים

איפה פגשתי משהו דומה? מה אקח איתי?

בזמן הטקסט

מסמנים בעיפרון

מילה לא מוכרת – עיגול. משפט חשוב – קו.

עוצרים בתחנות

מה קרה עד עכשיו? מה אני מנחש/ת שיקרה?

מחפשים קשרים

סיבה ותוצאה, לפני ואחרי, טענה ונימוק.

לפני הטקסט

מציצים בכותרת ובתמונה

על מה הטקסט? מה כבר ידוע לי על הנושא?

קובעים מטרה

למה אני קורא/ת? למידע, להנאה, כדי לגבש דעה?

מזהים סוג טקסט

סיפור? כתבה? טור אישי? כל סוג נקרא אחרת.

מקרא סימונים בעיפרון

מתחבר אליי

מפתיע אותי

לא הבנתי

משפט חשוב

מילה לא מוכרת

רשימת בדיקה לקורא/ת

קראתי את הכותרת ושאלתי את עצמי על מה הטקסט ☐

קראתי את כל הטקסט עד הסוף ☐

סימנתי מילה שלא הבנתי ☐

קראתי שוב את מה שלא היה ברור ☐

המטרה שלי בקריאה

למה אני קורא/ת את הטקסט הזה? מה הייתי רוצה לגלות?

כלים לקריאה

מפת הצלילה: סוג הטקסט ומילים חדשות

מפת הצלילה שלי

מעמקים

חושבים, מביעים דעה ויוצרים

צלילה

מסיקים, מקשרים ובודקים מילים ומבנה

שחייה על פני השטח

מוצאים מידע שכתוב בטקסט

סוג הטקסט: טקסט מידעי עם טבלה

מה מאפיין את סוג הטקסט הזה? כתבו שני סימנים שתחפשו בקריאה:

לפני שצוללים

מה אני חושב/ת שיקרה בטקסט? (לפי הכותרת)

מילים חדשות

מילה	פירוש	משפט משלי
מקצב	תבנית קבועה של הברות והטעמות שחוזרת בשיר	
דימויים	השוואות שיוצרות תמונה בדמיון	
לשלוף מהזיכרון	להוציא מהזיכרון, להיזכר במשהו	
מסורות	מנהגים וסיפורים שעוברים מדור לדור	
מעוררים	גורמים לרגש או לתחושה להופיע	

כלים לקריאה

סימניות לגזירה

גזרו לאורך הקו המקווקו ✂

המעמקים

מעבר לשורות

- מה דעתי – ולמה?
- מה הייתי עושה במקום הדמות?
- מה הטקסט מלמד על החיים?
- איך הייתי ממשיך/ה את הטקסט?

השאלה שלי: 🖋

📖 שירים שמספרים: מוזיקה, סיפור ותקופה
חט"ב 📖

צלילה

בין השורות

- למה זה קרה?
- מה הדמות מרגישה – בלי שנאמר?
- מה פירוש הביטוי?
- איך בנוי הטקסט?

השאלה שלי: 🖋

📖 שירים שמספרים: מוזיקה, סיפור ותקופה
חט"ב 📖

פני המים

כתוב בטקסט

- מי? מה? איפה? מתי?
- איזה פרט מוכיח?
- מה קרה קודם ומה אחר כך?
- איפה זה כתוב?

השאלה שלי: 🖋

📖 שירים שמספרים: מוזיקה, סיפור ותקופה
חט"ב 📖

כלים לקריאה

כרטיסי מילים לקיפול

גזרו כל כרטיס, קפלו לאורך הקו המנוקד שבאמצע – המילה מקדימה והפירוש מאחור. תרגלו בזוגות. ✂

תבנית קבועה של הברות והטעמות שחוזרת בשיר	מקצב
השוואות שיוצרות תמונה בדמיון	דימויים
להוציא מהזיכרון, להיזכר במשהו	לשלוף מהזיכרון
מנהגים וסיפורים שעוברים מדור לדור	מסורות
גורמים לרגש או לתחושה להופיע	מעוררים
שיר שמתנגן בראש שוב ושוב	תולעת אוזן
מהורים לילדים ולנכדים	מדור לדור
ברגע אחד, פתאום	בבת אחת

למה שיר נשאר איתנו שנים?

לפני הקריאה

סוג הטקסט: טקסט מידעי עם טבלה. חשבו על שיר שנתקע לכם פעם בראש (אין צורך לכתוב את שמו). מה לדעתכם גרם לו להישאר בזיכרון?

הניחוש שלי:

מילון קטן

מקצב

תבנית קבועה של הברות והטעמות שחוזרת בשיר

דימויים

השוואות שיוצרות תמונה בדמיון

לשלוף מהזיכרון

להוציא מהזיכרון, להיזכר במשהו

מסורות

מנהגים וסיפורים שעוברים מדור לדור

מעוררים

גורמים לרגש או לתחושה להופיע

הערות שלי

1 שיר שנתקע בראש. כמעט לכולנו זה קרה: שמענו שיר פעם או פעמיים, ופתאום הוא מתנגן לנו בראש שוב ושוב, גם כשאנחנו רוצים. לתופעה הזו יש אפילו כינוי: "תולעת אוזן". היא מראה עד כמה שירים נכנסים לזיכרון שלנו בקלות, הרבה יותר מטקסטים אחרים שאנחנו קוראים.

2 מילים ומנגינה יחד. בעברית המילה "שיר" מציינת גם שיר מושר עם מנגינה וגם שיר ספרותי שנכתב לקריאה. ואכן, יש לשניהם כלים משותפים: חריזה, מקצב, חזרה ודימויים. כשמילים מגיעות יחד עם מנגינה, המוח מקבל שני רמזים בבת אחת, הצליל והמשמעות, ולכן קל יותר לשלוף אותן מהזיכרון.

3 חרוזים ומקצב כמו מפה. חריזה ומקצב קבוע פועלים כמו מפה: אם שכחנו מילה, החרוז והמקצב רומזים לנו איזו מילה מתאימה. זו אחת הסיבות לכך שמלמדים ילדים קטנים את סדר האותיות או את ימות השבוע בעזרת שירים. בעבר, כשרוב האנשים לא ידעו קרוא וכתוב, סיפורים ומסורות רבים עברו מדור לדור בעלפה, ולעיתים קרובות בצורת שיר.

תחנת עצירה: עצרו וחשבו: איזה שיר למדתם בילדותכם כדי לזכור משהו (אותיות, מספרים, כללים)? מה בשיר עזר לכם לזכור: החרוז, המקצב או החזרה?

4 הפזמון חוזר, והזיכרון מתחזק. בשירים רבים יש פזמון: קבוצת שורות שחוזרת אחרי כל בית. כל חזרה היא כמו עוד תרגול קטן. אבל לחזרה יש גם תפקיד ספרותי: היא מדגישה את הרעיון המרכזי של השיר, כלומר את המסר שהכותב או הכותבת רוצים שנזכור.

5 שיר ורגש. שירים רבים מעוררים בנו רגשות חזקים, כמו שמחה, געגוע והתרגשות. מחקרים רבים מראים שדברים שעוררו בנו רגש נזכרים טוב יותר. לכן שיר ששמענו בטיול שנתי, בחתונה במשפחה או בערב עצוב יכול להחזיר אותנו בבת אחת לאותו רגע, עם הריחות, האנשים והתחושות.

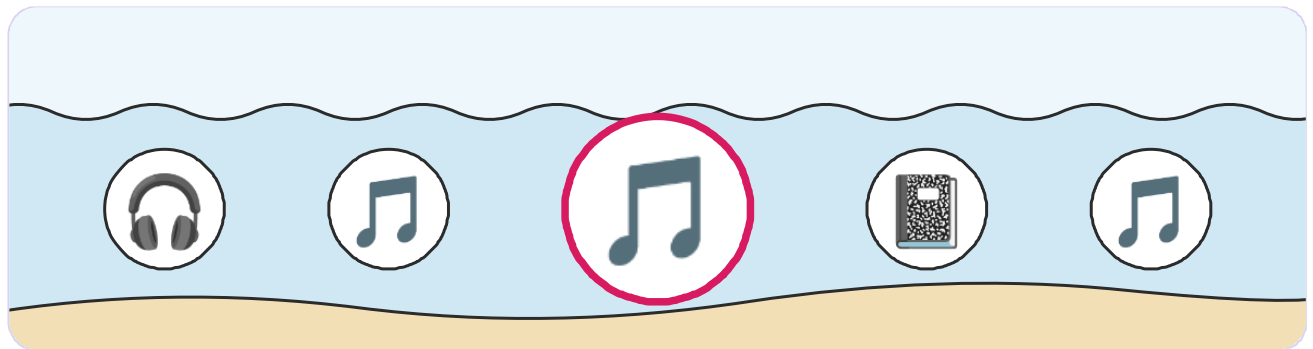
הטקסט · טקסט מידעי עם טבלה

למה שיר נשאר איתנו שנים? (המשך)

6 שיר כאלבום תמונות. בזכות כל הכלים האלה, שיר הוא גם מעין אלבום של תקופה. מי שיקשיב בעוד שנים לשירים של היום ישמע בהם את מה שהעסיק אותנו: אוזניות, הודעות בטלפון, נסיעות, אהבה וחברות. כך שיר אחד שומר גם זיכרון אישי וגם זיכרון של דור שלם.

כלים בשיר שעוזרים לנו לזכור (הדוגמאות הן שורות מקוריות ודמיוניות)

הכלי	איך הוא עוזר לזיכרון	דוגמה
חריזה	המילה הראשונה "מזמינה" את המילה שמתחרזת איתה	"יצאנו בבוקר אל הדרך / עם תיק ועם חיוך רך"
מקצב	מספר קבוע של הברות והטעמות יוצר תבנית שקל לחזור עליה	"יום אחד, עוד יום, / צעד, צעד, חלום"
חזרה ופזמון	השורות נשמעות שוב ושוב ומדגישות את המסר	"נשאר איתך, נשאר איתך, / גם כשהלילה ארוך"
דימוי	יוצר תמונה בדמיון, ותמונה נזכרת טוב יותר ממילה מופשטת	"הצחוק שלך כמו שמש של חורף"
דובר שמספר סיפור	קל לעקוב אחרי סיפור עם דמות ועלילה ולזכור אותו	"אני זוכרת את התחנה האחרונה, / שם אמרת לי להתראות"

שאלות לפי עומק • חט"ב

למה שיר נשאר איתנו שנים?

שם:

חלק א' - שחייה על פני השטח

בואו נאסוף מידע: חפשו בטקסט ובטבלה את התשובות.

איתור מידע

פני המים • כתוב בטקסט

1

מהי המשמעות הכפולה של המילה "שיר" בעברית, לפי הטקסט?

- א שיר מושר עם מנגינה ושיר ספרותי לקריאה
- ב שיר שמח ושיר עצוב
- ג שיר ישן ושיר חדש

איתור מידע

פני המים • כתוב בטקסט

2

לפי הטבלה, באיזה כלי "המילה הראשונה מזמינה את המילה שמתחרזת איתה"?

- א מקצב
- ב חריזה
- ג דימוי

איתור מידע

פני המים • כתוב בטקסט

3

למה מלמדים ילדים קטנים את סדר האותיות בעזרת שירים, לפי פסקה 3?

- א כי שירים קצרים יותר מספרים
- ב כי ילדים לא אוהבים לקרוא
- ג כי החרוז והמקצב רומזים איזו מילה מתאימה

איתור מידע

פני המים • כתוב בטקסט

4

מה מבטאת הכותרת "שיר כאלבום תמונות" בפסקה 6?

- א ששיר שומר זיכרון אישי וגם זיכרון של תקופה
- ב שבכל שיר יש תמונות מצוירות
- ג ששירים נכתבים רק על צילומים

בדיקת פרטים

פני המים • כתוב בטקסט

5

נכון או לא נכון? סמנו ✓ בטבלה

המשפט	✓ נכון	✗ לא נכון
לתופעה של שיר שמתנגן בראש שוב ושוב קוראים "תולעת אוזן".	☐	☐
לפי הטקסט, שירים נכנסים לזיכרון בקושי רב יותר מטקסטים אחרים.	☐	☐
פזמון הוא קבוצת שורות שחוזרת אחרי כל בית.	☐	☐
לפי הטקסט, בעבר רוב הסיפורים והמסורות עברו רק בספרים כתובים.	☐	☐

למה שיר נשאר איתנו שנים? (המשך)

שם: _____

אוצר מילים בהקשר

פני המים • כתוב בטקסט

6

השלימו את המשפטים בעזרת מחסן המילים

מחסן מילים: **מפה** **רגש** **פזמון** **מסך**

1. חריזה ומקצב קבוע פועלים כמו _____: הם רומזים לנו איזו מילה מתאימה.
2. דברים שעוררו בנו _____ נזכרים טוב יותר.
3. ה _____ חוזר אחרי כל בית ומדגיש את הרעיון המרכזי של השיר.

חלק ב' - צלילה

עכשיו נצלול עמוק יותר: נסיק מסקנות, נחבר בין פסקאות ונבחן את השפה.

סימון בטקסט

צלילה • בין השורות

7

מסמנים בטקסט

- סמנו בצהוב את המשפט שמסביר למה קל יותר לזכור מילים שמגיעות עם מנגינה.
- סמנו בירוק את המשפט שמתאר את התפקיד הספרותי של החזרה בשיר.
- סמנו בקו את החלק במשפט שמסביר איזה סוג של דברים אנחנו זוכרים טוב יותר.

מיון וארגון

צלילה • בין השורות

8

מיינו: לאיזה תחום שייך כל אחד מהדברים שעוזרים לשיר להישאר בזיכרון? (מיינו: סמנו ✓ בעמודה המתאימה)

הפריט	צליל ומבנה	תמונה ומשמעות	רגש וזיכרון
חריזה	☐	☐	☐
מקצב קבוע	☐	☐	☐
פזמון שחוזר	☐	☐	☐
דימוי כמו "שמש של חורף"	☐	☐	☐
דובר שמספר סיפור	☐	☐	☐
שיר מחתונה במשפחה שמחזיר אותנו לרגע	☐	☐	☐

שאלות לפי עומק • חט"ב

למה שיר נשאר איתנו שנים? (המשך)

שם: _____

קישור מושגים

צלילה • בין השורות

9

מתחו קו בין הביטוי לפירוש שלו

א. ברגע אחד, פתאום

1. תולעת אוזן

ב. שיר שמתנגן בראש שוב ושוב

2. מדור לדור

ג. משהו ששומר את מה שהעסיק
אנשים בזמן מסוים

3. בבת אחת

ד. מהורים לילדים ולנכדים

4. אלבום של תקופה

משמעות ביטוי

צלילה • בין השורות

10

מה השורש של המילה "זיכרון", ואיזו מילה נוספת מאותו שורש מופיעה בפסקה 5?

א. זרם, "זורם"

ב. זכר, "נזכרים"

ג. כירן, "כרטיס"

ד. זכר, "נזכרים"

מארגן גרפי

צלילה • בין השורות

11

השלימו בטבלה שלוש סיבות לכך ששיר נשאר בזיכרון, לפי הטקסט.

הסיבה	מה כתוב בטקסט (ראיה)	דוגמה מהניסיון שלכם

שאלות לפי עומק • חט"ב

למה שיר נשאר איתנו שנים? (המשך)

שם:

חלק ג' - מעמקים

במעמקים תביעו דעה, תיצרו ותחברו את הנושא לחיים שלכם.

העברה למקרה חדש

המעמקים • מעבר לשורות

12

איך תמר יכולה להיעזר בכלים מהטקסט (חריזה, מקצב, פזמון) כדי לזכור את המילים? הציעו שתי דרכים.

מקרה לבחינה: המילים ברחו

תמר צריכה לשיר בית אחד בשיר של להקת הכיתה בטקס סוף השנה. בחזרה האחרונה היא שכחה מילים באמצע, וכולם הסתכלו עליה. עכשיו היא חוששת להופיע.

כתיבה ונימוק

המעמקים • מעבר לשורות

13

האם כדאי ללמד בבית הספר חומר לימודי בעזרת שירים (למשל מילים באנגלית, כללי דקדוק או נוסחאות)? כתבו פסקת טיעון של 6-8 שורות. כללו בה טענה ברורה, שני נימוקים שנשענים על הטקסט ועל הטבלה, ומשפט סיכום.

למה שיר נשאר איתנו שנים? (המשך)

שם:

כלי חוסן

המעמקים • מעבר לשורות

14

כתבו לתמר פתק קצר לרגע שלפני העלייה לבמה, לפי עש"ן ד"ק: עצרי, כווצי ושחררי שרירים, נשמי לאט, אמרי לעצמך משפט מחזק – ואז קדימה!

שיח בכיתה

המעמקים • מעבר לשורות

15

מעגל שיח

- סבא של ליה אומר ש"שיר הוא כמו תיק קטן". מה אפשר "לארוז" בתוך שיר שאי אפשר לארוז במזוודה? הביאו דוגמה מהחיים שלכם או מהמשפחה.
- בעברית "שיר" הוא גם שיר מושר וגם שיר ספרותי. האם לדעתכם המנגינה מוסיפה למילים או דווקא מסתירה אותן? נמקו.
- אם מישהו יקשיב בעוד חמישים שנה לרשימת ההשמעה של הכיתה שלנו, מה הוא ילמד עלינו ועל התקופה שלנו? אילו מילים, מקומות וטכנולוגיות יופיעו בשירים?
- האם חזרה ופזמון הם סימן לשיר רדוד או כלי שמחזק את המסר? הביאו נימוק אחד מהטקסטים שקראנו ודוגמה (שורה דמיונית) משלכם.

ייצוג חזותי

המעמקים • מעבר לשורות

16

ציירו "אלבום תמונות" של שיר דמיוני מהתקופה שלנו: אילו חפצים, מקומות ורגעים יופיעו בו?

בודקים את עצמנו + כרטיס יציאה

בודקים את עצמנו + כרטיס יציאה

בודקים את עצמנו

סמנו בכל שורה איך אתם מרגישים

עוד לא	בערך	בטוח/ה	
			אני יודע/ת להסביר למה קל יותר לזכור מילים עם מנגינה.
			אני יכול/ה לזהות בשיר חריזה, מקצב, חזרה ודימוי.
			אני יודע/ת לנמק טענה בעזרת הטקסט והטבלה.

כרטיס יציאה

שירים שמספרים: מוזיקה, סיפור ותקופה • חט"ב

שם:

כיתה:

תאריך:

1. כתבו כלי אחד בשיר שעוזר לזכור והסבירו איך.

2. למה שיר יכול להיות "אלבום של תקופה"? משפט אחד.

3. כתבו שתי שורות מקוריות עם חרוז על יום הלימודים שלכם.

כמה נהייתם מהטקסט? 1 2 3 4 5

מה אני לוקח/ת איתי מהטקסט? כתבו או ציירו

מפתח תשובות למורה

מפתח תשובות למורה

מפתח תשובות למורה – חט"ב. שאלות פתוחות: תשובות אישיות. מחפשים תשובה שנשענת על הטקסט, מנומקת ומנוסחת במשפטים שלמים.

שאלה	תשובה
1	א. שיר מושר עם מנגינה ושיר ספרותי לקריאה
2	ב. חריזה
3	ג. כי החרוז והמקצב רומזים איזו מילה מתאימה
4	א. ששיר שומר זיכרון אישי וגם זיכרון של תקופה
5	1. נכון 2. לא נכון 3. נכון 4. לא נכון
7	„שדברים שעוררו בנו רגש נזכרים טוב יותר...”
8	חריזה ← צליל ומבנה; מקצב קבוע ← צליל ומבנה; פזמון שחוזר ← צליל ומבנה; דימוי כמו "שמש של חורף" ← תמונה ומשמעות; דובר שמספר סיפור ← תמונה ומשמעות; שיר מחתונה במשפחה שמחזיר אותנו לרגע ← רגש וזיכרון
9	1-ב, 2-ד, 3-א, 4-ג
10	ב. זיכר, "נזכרים"

יצרה: רזית ראש בן ישי

לצלול פנימה • שירים שמספרים: מוזיקה, סיפור ותקופה • חוברת תלמיד לחט"ב

